

זה היה העולם הזה שהיה

לפני 25 שנה

להכרזת המשק. תוכנית זו נועדה להביא למשק את מרכיב התח"ר, שיביא לסגירת מיפעלים, שפועלים ויתחרו על מקומות העבודה, וכתוצאה מכך ירדו המחירים, ויצטמצם מתח הרווחים. בשער הגליון, תצלומה של חנה, נערה חיסאית, מעשה ידיה של צלמת השקרים האמנותיים של השבועון, פרנצה גרוכנר.

גליון "העולם הזה" שיצא לאור לפני 25 שנים בדיוק, הניש לקוראיו כתבת-תחקיר מקיפה בלוזית תצלומים, בכותרת "מרד האמפסק". הכתבה תארה את ראשית תהליך השמטת רס"ר השילטון מידי שליטי המרחב הפיאודליים. הכתבה פירטה את הסיבות, תזתה שינויים העתידים להתחולל במאבק לשינוי המישטר, בארצות מאיראן ועד למארוקו. בגליון "העולם הזה" לפני 25 שנה הובאה כתבה-מצולמת שדנה בכדידות בה שרוייה משלחת-ישראל לעצרת האומות המאוחדות, כותרת הכתבה "כדידות מאוהרת". כמאמר "ריפוי עליזי מכה על הראשי" דן עורכו-הכלכלי של השבועון בתיכנית הכלכלית של דויד (דולק) הורוביץ, או מבטל משרד-האוצר

"העולם הזה" 747
תאריך: 21.2.52

הבשורה הכלכלית של בן-גוריון * כמה שילם משלם

המיסים הישראלי עבד הרמת י"ד אחת של ח"כ דוד הכהן

* שר המישיכטים לשעבר, פנחס רוזן, מערים על הצנזורה

לאורם בסאריס, הוחזר פעמיים במטוס ארצה, על חשבון המדינה, כדי להשתתף בהצבעות הכנסת. כשנסתרה לו תשובת האוצר בכתב, הרי כיב את משקפיו הנביית את גבות עיניו, ולא האמין למראה עיניו. האוצר הודיע לו: כמובן, זה נכון בהחלט. עלה בידי דויד הכהן להשיג את הסכמת סיעתו ל- נסיעה הסאריסאית רק בתנאי שיוחזר על חשבון המדינה באם יירש להצבעה מכר- עת. אולם הוסיף האוצר: אותו הסדר הו- צע גם לחבר כנסת אחר, נציג הציונים הכלליים יעקב קלינבוב (שלא נסע).

התרעם ששון בעברית המיוחדת לו, בה מתמודדים מבטא באגדדי גרוני ומבטא אוכספורדי חתוך: "מה זה איכפת לי? אם הציע לצינוי כללי, אז מה? אני לא רוצה שישעו בדולארים שלי ושל העולים החד- שים". ששון הגיש שאילתה שניה במל-י אה: כמה שילם משלם המיסים הישראלי עבור כל הרמת יד של חבר הכנסת הכהן?

השיב שריה-האוצר: "מפא"י שילמה את ההוצאות". קם בנימין ששון, ושאל בשלישית: "אבל מי נתן את הדביוס".

הרגליים המיוכלות צעדו. למחרת היום הופיע נאום ראש הממשלה בעיתון גים היומיים, מלווה בשבחים או בהאש- מות. צלילי הנאום היו שיגרתיים. על אף תוכנם המהפכני של כמה מן ההצעות, היה ברור: הוותותה דרך כלכלית חדשה. לא נוצרה אמונה חדשה.

החגוניים סירבו בכלל למכור את סחור- תם, חיכו שהמצב יתבהר. הם לא ידעו מה פירושה של התוכנית הממשלתית ה- חדשה. נבוכים לא פחות היו אלפי האז- חים שהחלו פתאים, ללא כל סיבה הגר- אית לעין, לאגור מטבעות כסף. ראש ה- ממשלה רצה את החיפך, להפקיע את שר- רות הכסף.

האמת הייתה שמלבד הכלכלנים, שהת- חרו בעיתונים בניתוחים מופשטים אשר שום אדם לא הבינם, לא ידעו האזרחים באיזו צורה ובאיזו מידה תשפיע המדינ- יות הכלכלית החדשה על עתידם האישי. האם תגרור לחסור עבודה? האם תשפיע לטובה או לרעה על סיכויי לרכוש לעצמו אי-פעם דירה? האם ישתכר בחודש הבא משכורת כפולה או חצי משכורת. בהשוואה לכוח-הקנייה שלו כיום?

הרגליים המיוכלות של הכלכלה החלו צועדות קדימה, בדרכן החדשה, שאיש לא היה בטוח לאן בדיוק תובלנה. אולם ה- לבבות נשארו בלתי-מחוממים. המושגים של הבורסה של ציריך נשארו מרחפים בחלל הריק שנשארו ריק.

העם

חלבבות לא התחלמו

בציפייה מתוחה, שהוספקה רק מפעם ל- פעם ע"י צעקת כוהרת של עיתון הערב, חיכה העם לדברי התורה של דויד בן- גוריון, שהתכוון לרדת מהרסיני ולהציג לכנסת את לוחות-הברית הכלכליים החד- שים. הפרטים אומנם היו ידועים זה מכבר, אולם הכל ציטטו שבפי בן-גוריון ילבשו משמעות חדשה. מהפכנית.

בדממה של השעות האחרונות שלפני הנאום, נישמע קולו של לא-יהודי שקלט את רחשי-הלב הקיבוציים יותר מכל יהודי דל. דויד בן-גוריון, הוא רוי אלסטון, אנגלי נוצרי בעל נטיות שמאליות שהגלה את עצמו לישראל, וכותב את הטור הראשון של הג'ורטאלס פוסט*. כתב כמה מישיב- טים שהיו עלולים לשנות את תופעה של ראש-הממשלה, לוא היה קורא אותם. כתב אלסטון:

"החזרת האמונה חשובה מן הסתם יותר מהחזרת ערכה של הלירה הישראלית. אדם מחשב היום את הכנסתו הפרטית והמשפח- תית, ולפיכך את חלקו במדינה, לפי ה- מושגים של הבורסה של ציריך". במקום לפי המושגים של עתיד האומה ואוצרותיה. הוא נתמך בכך עליידי שרים שדעתם נחלשה בקירבם מרוב דאגה, והמוכיחים לציריך רק את זה - שדעתם נחלשה ב- קרבם מרוב דאגה.

"דויד בן-גוריון יכול לשנות היום אחר הצהריים את כל זה. הוא יכול לתת הדרכה של מנהיג לרגליים המיוכלות של הכלכלה. הוא יכול להלביש את הצלעות הערומות של האוצר בבשר וגידים של מטרה עליו- גה, ולחמם בכך במיקצת את ליבנו. כי אנו זקוקים לאמונה. יותר מאשר לארוחות טר- בות יותר ולדירות מרווחות יותר, ואמונה יכולה לבוא רק ממשלה המאמינה בעצ- מת..."

* רוי אלסטון חיבר ספרים רבים על מדינת ישראל, והקמתה, באנגלית. ** עד לשבוע זה, לפני 25 שנה, נסחרה הלירה הישראלית בשוקי המטבע ה- בינלאומיים.

צנזורה

או שמרשים או שלא

בחורף 1951 הבריך משרד יובל, מסעלי אמנות בישראל, חוזה אל גדול השחקנים הגרמניים אלברט בסרמן בן ה-80 ששהה אז בשווייץ. לאחר שנתקבלה תשובתו ה- חיובית פנו אנשי יובל אל הצנזור לסר- טים ולמחזות, וביקשו רשיון להופעתו. ענה הצנזור: "לא גרשה לאמן להופיע בארץ בשפה הגרמנית". טען יובל: "למה הרשית לאליוט ברנגר?" "עשיתי שג"י אה. לא אחזור עליה".

* מאוחר יותר מונה דויד הכהן לשגריר ישראל בבורמה, וחיבר על תקופה זו את סיפרו "ימן בורמה", ופעל רבות ליצירת קשרים שלא נוצרו בין ישר- אל לסין העממית. ** מלכת התיאטרון והקולנוע הגרמניים בתקופה בין שתי מלחמות העולם.

הכנסת

הרמת ידיים בדולארים

חברי-הכנסת בנימין סאלה ששון, עורך- דין יליד בגדאד וחניך אוכספורד** ש- הצטרף לסיעת הציונים הכלליים. שמע שמועה שהדריכה את מנוחתו, האם זה נכון, שאל את שר האוצר, כי דויד הכהן, ח"כ מפא"י שהשתתף במשלחת ישראל

* סברה אחרת למחסור מטבעות באותם ימים: עליית מחיר הנחושת במטבע של גרוש על ערך המטבע עצמו. ** מבני מישפחת ששון, שרק לאחרונה מכרה לבית הספרים הלאומי, ספרים מ"אוסף ששון".

אנשי יובל סברו שהענין אבוד, התנחמו בהבאת אמנים יהודים מלבד גרמנית גם שפות אחרות, עד אשר תומס מן, הסופר הגרמני האנטי-נאצי, עורר שערת דעת קהל באמריקה במאמר שפירסם בעיתון ניו-יורק, בו שלל את גישתה של ממש- לת ישראל אל השחקן הדגול שעוב את גרמניה בשנת 1933. לאחר שהטילר הציע לו את תואר גדול השחקנים וביקש לקשטו במדליה.

אל תומס מן נצטרפה מקהלת עיתונים גרמניים שהשמיצה את השיטות הישראלי- יות הפוגעות ברגשותיהם של אנשים כי בסרמן ושהביאה בכך את הכנסת לדיון בבעייה. שתוצאתו הייתה סטיית הצנזור מן החוק לגבי בסרמן בלבד, וזאת בתנאי מפורשי: הופעותיו של בסרמן, תערכנה במסגרת של הופעות למעריצים, ואליהן לא ימכרו כרטיסים בסומבי, כנהוג בהופ- עות אמנים אחרים, אלא "בצורה סגורה", שתהיה פתוחה למעריציו של האמן בלבד. פתח רוון, שר המישיכטים לשעבר, ידי- דו של בסרמן מימי שבתו בגרמניה, הת- ערב לטובת יובל, אירגן את ההרשמה ו- הפצת הכרטיסים באמצעות המפעל לעור- רה החדית (מסגרת כלכלית של עולי גרמניה בארץ), להם התיר הצנזור שימוש במודעת פירסומת שניטוחה היה, "הרשמה לקבלת הפנים של אלברט בסרמן". אמרו אנשי יובל, שניסו לנחש כיצד יצליח ה- קהל להגיע אל האולם הנכון, אם לא יותר פירסומה של מודעת שתודיע על המקום: "או שמרשים, או שלא מרשים".

אנשים

● אמר שריה-מישטרה בכור שיטריית במוסרו את רשמיו על התנהגות התיירים הישראליים בחוף-לארץ: האויבים הגדוי- לים ביותר של היהודים הם היהודים. אני חושב שהגויים למדו את האנטישמיות מאתנו.

● לשר החקלאות והפיתוח, לוי אש- כול, לא עמדו זכויותיהם של החברים הדתיים בקואליציה, וכאשר עבר במכונת- תו את העיר בני-ברק נירגמה המכונת באבנים. אמר רוגם אחד כאשר לא פגע במכונת השר: עמדה לו זכותו של אש- כול, שהוא שר בישראל.

* תומס מן, שזכה בפרס נובל, לא שב לארצת גרמניה, גם לאחר מפלת היט- לר.

